K O M M U N A L - N Y T T

Nr. 19. 2. årgang. 20. mars 1945.

Det er nå mere enn 3 uker siden nazistene foretok masseavskjedigelsene og arrestasjonene i Oslo og Aker kommuner.
Hvordan går arbeidet nå? Det knirker nok på mange steder i maskineriet som rimelig kan være når så mange funksjonærer blir fjernet og når nazistene ved sin aksjon reduserer arbeidslysten hos de som er igjen. Det er ikke bare nazistene dette går ut over. Det blir også följbart for det större publikum. Det er ikke til å unngå at det er utelukkende nazistene som har skylden for det hele.
Men noen funksjoner bör ikke lammes, bl.a. den del av jordstyrets arbeid som gjelder mataukeen. Det kan föles bittert at en av hensyn til de nödvendige forsyninger til befolkningen må utföre noe av det arbeide en avskjediget har gjort, men det er desverre ikke til å unngå. Husk: Det gjelder ikke annet arbeide enn det som er helt nödvendig for forsyningene.
Nazistenes "omsorg" for de avskjedigede funksjonærer. Det ser ut til at nazistene nå synes synd på de funksjonærer som er avskjediget og dermed blitt arbeidsledige. Endel av dem har fått gratis opphold i fengsel, de andre ser det nå ut til at partiet vil "forsörge" ved å utskrive dem til arbeidsinnsats.
Vi roper et varsko: Det er ikke godt å vite på hvilken måte "utskrivningen" vil foregå. Kanskje det blir om natten.
NORSK OG AMERIKANSK DEMOKRATI.
Enhver vet hva demokrati er. Det er folkestyre. Folket bestemmer hvorledes det skal styres og peker ut dem som skal styre. Det er for dette demokrati vi kjemper, ogmet av de få etterkrigsmålene vi er enige om, er at vår styreform skal være demokratisk. Imidlertid kan det være av interesse å se litt nærmere på begrepet demokrati. Det behöver ikke være identisk med det styresett vi hadde i Norge för okkupasjonen. I De Forenede Stater er styreformen minst like demokratisk som i Norge, men på mange måter gir demokratiet seg andre utslag. Kommunal-Nytt har funnet at det kanskje kunne være av interesse å gi en oversikt over de viktigste ulikheter. Vi tar intet standpunkt og det får stå enhver av leserne fritt å finne ut om det er trekk i det amerikanske demokrati som med fordel kunne omplantes til Norge. Redegjörelsen for amerikanske forhold bygger på de svenske ökonomer Alva og Gunnar Myrdals bok "Kontakt med Amerika".
Et av de vanligste ord i amerikansk demokrati er "leadership". Det får vel nærmest oversettes med ledelse, og en nordmann får straks bange anelser og tenker på "förer" og nazisme. Med dette er en misforståelse. Det amerikanske demokratiet som bygger på opplysningstidens filosofi er dypt forankret i den enkelte amerikaners sinn. Oppdragelsen og hele kulturlivet har gjort at demokratiet er blitt en ganske annen levende realitet for den jevne amerikaner enn for nordmannen. Han er seg vel bevisst sine demokratiske rettigheter og er ikke villig til å gi slipp på en töddel av dem. Men hvis en mann blir valgt til et ombud, så skal han også i det begrensede tidsrom valget gjelder, få slike arbeidsvilkår at han blir i stand til å utrette noe. Han skal få ledelsen og andre skal stötte ham lojalt. Derfor peker amerikanerne som oftest ut en enkelt mann til å löse en oppgave, der hvor vi betjener oss av en komite. De er ikke redde for å legge meget makt i hendene på en mann. Noen utglidning mot nazisme förer dette ikke til. Ordningen er basert på frie valg, og den valgte står hele tiden i sökelyset fra en fri og våken presse. Denne særpregethet ved det amerikanske demokrati - at det for et bestemt tidsrom er villig til å legge stor makt i hendene på en mann - er så meget eiendommeligere når man ser den på historisk bakgrunn. I de fleste andre land har folkepresentasjonen skrittvis ökat sin innflytelse på bekostning av et opprinnelig eneveldig byråkrati. Det amerikanske demokrati bygger derimot på en revolusjon og selve byråkratiet har derfor ingen annen bakgrunn enn parlamentarismen. Det har derfor ingen ting å gjöre med autoritært styre, når man legger stor myndighet til en mann.

Han blir ikke diktator, men amerikanerne finner at når en mann settes til å gjennomföre noe, så skal han også få den myndigheten som er nödvendig for virkelig å få gjort noe, og dette gjelder hva enten han er president, borgermester, skolebestyrer eller fagforeningsformann. Skjönt undervisningsvesenet ligger betydelig höyere enn i Norden, og skjönt folk flest har et ganske annet kjennskap til sosiologi, tar amerikaneren samfundsproblemene mindre teoretisk. Hans reaksjon på de fleste praktiske problemer er at en må pröve å få den rette mann til å löse dem. Og - som vi kommer til siden - det behöver ikke være en fagmann, for eksperter kan en engasjere til hjelp, men det skal være en mann med energi, pågangsmot,optimisme og effektivitet.
En annen typisk egenskap ved det amerikanske demokrati er velgerens gjennomförte uvilje mot gjenvalg. Det vil være kjent at inntil denne krig bröt ut hadde ingen president vært gjenvalgt mer enn en gang, og den samme tendens gjör seg gjeldende gjennom hele det politiske liv, bortsett fra senatet, som står i en særstilling. Gjennom denne stadige fornyelse av representantene har man maturligvis det beste korrektiv mot diktaturtendenser, og det er lettere å gi en mann stor makt, når det skjer for et kortere tidsrom. Men amerikanerens uvilje mot gjenvalg skyldes allikevel ikke först og fremst dette. Amerikaneren mener at etter en eller to valgperioder har en mann fått anledning til å vise hva han dur til og har utrettet det beste av hva han evnet i den stilling. Nå bör en ny mann få sjangsen. Det amerikanske synet står her i avgjort strid med hva som har vært praksis i Norge. En mann som her kom på en valgliste, enten det nå gjaldt stortingsvalg eller kommunevalg, fikk i alminnelighet "klippekort". Hvis han uten å ha frasagt seg valg allikevel ikke ble stilt opp på listen neste gang, kunne folk med atskillig sikkerhet regne med at han hadde forbrutt seg temmelig grovt. I denne artikkel vil vi, som nevnt, ikke innlate oss på noen vurdering, men for at ikke bildet på dette punkt skal virke fortegnet, finner vi å måtte peke på at det norske systemet förer til at representantene får et intimere kjennskap til sakene, og det gir dem anledning til å vokse med oppgavene.
Et tredje typisk trekk ved det amerikanske demokrati er de strenge krav de stiller til kandidatens personlige og rent moralske egenskaper. For den som har forlest seg på gangsterskildringer kan denne påstand synes underlig, men tross alle lett synlige unntagelser er det allikevel riktig at amerikanerne i langt höyere grad enn oss beskjeftiger seg med kandidatens program. Myrdal begrunner dette rent historisk. Utgangspunktet er bondedemokratiets oppfatning, at ethvert fornuftig menneske skjönner seg på politikk. En trenger eksperter for å utrede detaljer, og eksperter kan en bestille fra et universitet, men det er legmannen, velgeren, som har rett til å bestemme. Nå kan ikke alle bestemme, folket må derfor av sin midte velge representanter som i alles sted utöver alles makt. For å lede behöves ikke spesialtrening i de forskjellige fag. Men lederen bör være et bra og godt menneske, for at man skal kunne betro ham den store myndighet å utöve samfundsmakt på folkets vegne.
Våre lesere vil kanskje synes at dette om norsk og amerikansk demokrati faller utenfor Kommunal-Nytts ramme. Uten å ta del i diskusjonen om etterkrigsproblemene har vi önsket å peke på at demokratiet også kan ikle seg andre styreformer enn dem vi er vant til her hjemme. Vi har ikke önsket å uttale hva som er best, norsk eller amerikansk demokrati. Bare på ett punkt vil vi fravike objektiviteten, nemlig når det gjelder det tredje punktet som er behandlet ovenfor, amerikanernes krav til kandidatenes personlige egenskaper. Dette kan före til bigotteri, til en småskåren dömmesyke, men det betyr at den som söker valg til et ombud, ham kan man spörre: "Hvem er du, at folket skal overdra sin makt til deg?" Nettop dette spörsmålet vil vi komme til å stille hver eneste kandidat som stiller seg til valg i stat og i kommune etter krigen. Ham skal vi möte med spörsmålet: "Hvem er du? Hva var din innsats i de 5 lange årene, at vi skulle gi deg makt og ledelse under arbeidet med å bygge opp igjen landet vårt?"